

INTERVIEW WILLY VANDERSTEEN DOOR YVES FRÉMION (VERTAALD DOOR WIM DE TROYER)

“Ik heb er spijt van dat ik bij Kuifje ben weggegaan, ik had er moeten blijven. Dat was de weg naar internationaal succes, via de Franse taal.”

Willy Vandersteen in 1982

Meer dan dertig jaar bleef een interview met Willy Vandersteen onuitgeschreven liggen in het archief van de Franse striphistoricus, romanschrijver en scenarist **Yves Frémion**. De oude opname van een gesprek dat hij op 1 mei 1982 in Parijs van de Vlaamse stripauteur aflegde, werd eind 2012 teruggevonden. Naar aanleiding van de festiviteiten rond Vandersteens honderdste verjaardag schreef Yves Frémion alsnog de tekst uit voor het gratis Franse stripinformatiemagazine Zoo (nummer 46 van maart 2013 — www.zoolemag.com). Dit interview verscheen nooit eerder in het Nederlands. De Stripspecialzaak verkreeg het exclusieve recht om deze tekst alsnog in vertaling aan te bieden.

Willebrord Jan Frans Maria Vandersteen (1913-1990), zeg maar Willy, Antwerpse Vlaming, bewonderaar en vriend van **Hergé**, debuteerde in 1939 en bereikte snel naoorlogs succes met zijn reeks **SUSKE EN WISKE** die vanaf 1945 verscheen in **DE STANDAARD**, daarna in **KUIFJE**. Zo'n vijftientig andere reeksen volgden waaronder de succesvolle **DE RODE RIDDER**, **DE FAMILIE SNOEK**, **BESSY**, **KARL MAY**, **BIGGLES**, **ROBERT EN BERTRAND**, **TITS**,... Door zijn talent om zowel realistisch als komisch te tekenen, in elk genre en elke periode, als meester van de klare lijn en medestichter van de Vlaamse strip, publiceerde Vandersteen tussen de duizend en de duizendvijfhonderd albums, een absoluut record.

Bovenop de Franse versie van het weekblad **KUIFJE** vertaalde uitgeverij **Erasme** veel van zijn werk naar het Frans. In mei 1982 kwam Vandersteen naar Parijs voor de promotie van **BOB ET BOBETTE** (zoals **SUSKE EN WISKE** daar heet). Dit interview (Vandersteen gaf er voor de Franse pers zeer weinig) werd voor **L'EXPRESS** afgenomen, maar natuurlijk had niemand op de redactie enig idee wie Vandersteen was. Het interview bleef daarom in het archief liggen. Tot nu, honderd jaar na Vandersteens geboorte, het moment geschikt was voor een publicatie.

Heeft u altijd in studioverband gewerkt?

WILLY VANDERSTEEN: “Vanaf de jaren 1950 werkte ik al met een inktter, ik deed alleen het potloodwerk. In Duitsland verschenen er al negenhonderd Bessy's aan een tempo van één per week, dat is een hele ploeg die daaraan werkt, dat is een broodwinning. Veel jonge mensen leren het vak hier in de studio.”

U werkt er zelf nog aan?

VANDERSTEEN: “Zij die al 12 jaar meedraaien kennen het systeem, ze werken de tekening uit in potlood, geven het door aan een andere die het afwerkt, een derde die het inkt, een hele organisatie. Degene die het bedenkt, dat is het belangrijkste. Hergé zei me dat hij er twintig jaar voor nodig had om door te hebben dat het verhaal belangrijker is dan het beeld. Het is hij die de grafische stijl heeft meegebracht, de klasse, het is hem die de eer toekomt. Wanneer men zijn eerste album, *KUIFJE BIJ DE SOVJETS*, met zijn opvolger vergelijkt, is het verschil duidelijk...”

In *KUIFJE BIJ DE SOVJETS* gebruikte hij al grote zwartvlakken en een sterk zwart-witcontrast, zeer vernieuwend...

VANDERSTEEN: “... en *Alain Saint-Ogan* ging hem daarin voor, ze waren trou-

Hergé zei me dat hij er twintig jaar voor nodig had om door te hebben dat het verhaal belangrijker is dan het beeld.

wens vrienden. In dat album zitten veel beelden die zeer geïnspireerd zijn door anderen. Het hoofd van Kuifje is dat van Bécassine. De debutant laat zich inspireren door diegenen die hem voor gingen. Gespreid over de generaties, verzekert dat de continuïteit.”

Aan welke reeks werkt u momenteel?

VANDERSTEEN: “*ROBERT EN BERTRAND*. Het is een verhaal dat dateert van 1813, hier in Parijs was het een groot succes in het theater *Folies Dramatiques*. Robert is Robert Macaire. Een van de twee bandieten die ontsnapten uit een strafkolonie en waarvan het verhaal zich afspeelt in *L'Auberge Rouge* (zoals de gelijknamige film van *Fernandel*, *De Rode Herberg* in vertaling), hier *L'Auberge des Adrets* genoemd. Robert en Bertrand nemen deze herberg over en kelen een voor een alle bezoekers. Dat is de oorsprong van Robert Macaire. De acteur die de rol in 1813 speelde, was *Frédéric Lemaître*. Uiteindelijk liet hij het scenario vallen, want in het stuk vermoordt Robert Bertrand met een pistoolschot. Maar het publiek eiste een vervolg, dus herschreef Lemaître het stuk. Ze werden vagebonden die

zich amuseerden met het oplichten van notarissen, de burgerij. Het zijn niet langer moordenaars, maar kerels die met de maatschappij spotten, die zich er een beetje buiten zetten... Dat is dan rondverteld in heel Europa, is overal vertaald. In Duitsland is er zelfs onder het regime van *Hitler* een film over gedraaid, dat was zo populair als *KUIFJE nu*.

Ik heb *ROBERT EN BERTRAND* gelezen in België toen ik elf jaar jong was, dat werd verkocht in afleveringen, elke week, je kon de avonturen volgen in het Frans en in het Nederlands, maar ik was dat helemaal vergeten tot een van mijn lezers mij voor mijn verjaardag een exemplaar van het originele boek *ROBERT & BERTRAND* uit 1922 stuurde. Het wordt momenteel niet meer gelezen, maar het gaf me wel de zin om zelf — aangezien al mijn medewerkers veel werk hadden — iets geheel anders te doen, om me te amuseren. Ik ben eraan begonnen, maar ik heb alles veranderd, ik heb er helpers van de politie van gemaakt, een beetje onorthodox, maar ze blijven volks, ze blijven vagebonden.”

En andere reeksen?

VANDERSTEEN: “Ik controleer de scena-

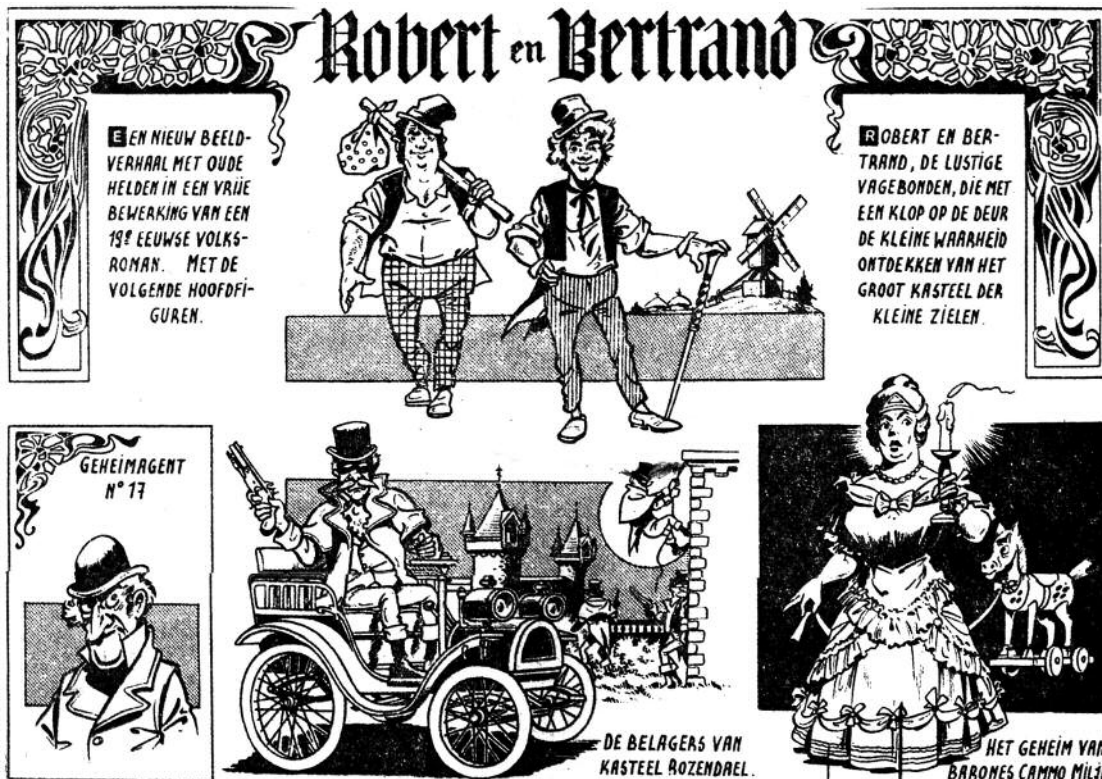
rio's, de tekeningen, ik verbeter, dat neemt zo'n twee à drie uur in beslag per dag, zoniet doe ik niks.”

Dit alles, gebeurt dat in Studio Vandersteen? Werkt iedereen op dezelfde plaats?

VANDERSTEEN: “Neen, er is een werkplaats voor de dagelijkse publicaties bij mij, zes mensen, en een tweede voor de andere publicaties, die met

veel externe hulp werkt, in het bijzonder voor Duitsland. Ik ben er op die manier in geslaagd een album te publiceren per week, dat zowel in het Duits als in het Nederlands verschijnt (maar enkel zes keer per jaar). Diegene die net van school komt en in de praktijk nog nooit een tekenpen heeft vastgehad, kan daar leren, zien hoe de anderen dat doen, scenario's bestuderen, de platenverdeling,

Ik heb alle genres geprobeerd: ligt me dat? Ken ik het genoeg? Zal ik er succes mee hebben? Je probeert en als het lukt, als het verkoopt, dan doe je verder...

De aankondiging van het eerste ROBERT EN BERTRAND-verhaal in 1972. Ten tijde van dit interview maakte Vandersteen de reeks al tien jaar.

enzovoort. Wanneer er een heel goede tussen zit, dan pikken we die eruit en zetten hem hier bij ons... We beheren

zes reeksen tegelijkertijd: SUSKE EN WISKE, ROBERT EN BERTRAND, een western naar de verhalen van **Karl May**, **BESSY**,

JEROM, DE FAMILIE SNOEK... In het begin deed ik de zes reeksen, alle scenario's en alle schetsen voor de dagelijkse en de wekelijkse publicaties.

Ik hou van tekenen, al heel mijn leven heb ik niks anders gedaan. Maar de dag van vandaag, de grote tekenaars, in Frankrijk, in Spanje, spenderen minstens twee weken aan een plaat. En dat zie je, maar ze worden er ook voor betaald. Ik heb vier kinderen, ik begon met het idee van dit beroep te leven, je moet dat organiseren. Ik heb alle genres geprobeerd: ligt me dat? Ken ik het genoeg? Zal ik er succes mee hebben? Je probeert en als het lukt, als het verkoopt, dan doe je verder... Uiteindelijk heeft dat een broodwinning verschaft aan een twintigtal personen gedurende dertig jaar. Ik ben daar even fier op als op mijn persoonlijke succes. Veel auteurs begrijpen dat niet, ze willen individueel blijven. 'Ik ben beter dan jij', dat kom je vaak tegen in dit beroep, het is zo menselijk..."

Hoe ziet u uw eigen stijl?

VANDERSTEEN: "In het begin kon ik niet tekenen. Uiteindelijk was het Hergé die me op de vingers heeft getikt: 'Bon, zo zal het niet gaan voor KUIFJE', hij legde me zijn visie uit, en ik ben hem daarin gevolgd, want voor mij was hij een god. Dat heeft me nochtans een beetje in opspraak gebracht. Het is vreemd, dat op de honderd ti-

tels die we hebben, het publiek de dertig eerste verkiest, uit de losse pols getekend, zonder er bij na te denken, zonder perspectief, zonder naar de proporties te kijken, het kwam uit zoals het uitkwam. Die naïviteit, daar houden de mensen van, ook de jongeren. Ik had zo verder moeten blijven doen, zoals ik tevoren deed, tekenen zonder er bij na te denken. Nadien leerde ik over de bladschikking, over decors, je leert zachtjes aan..."

Waarom is SUSKE EN WISKE nooit zo populair geweest bij het Franse publiek, zoals andere helden uit dezelfde periode, bijvoorbeeld die van Hergé?

VANDERSTEEN: "Daar zijn twee redenen voor. Ten eerste: de uitgeverij was niet goed georganiseerd. De tweede reden is: toen ik tekende voor KUIFJE ben ik nooit verder geraakt in de populariteitspoll dan de vierde plaats. En zelfs Hergé *himsel* stond in zijn eigen weekblad pas op de zevende plaats! Zijn werk werd er vergeleken met andere genres. Als je van detective-verhalen houdt, dan lees je **Jacobs**, als je van geschiedenis houdt, dan ga je **Jacques Martin** volgen, als je van humor houdt, dan volg je de gags. We hebben daar over gepraat, hij was toen al twee jaar ziek. Hij dacht dat hij het op zijn leeftijd wel had gehad."

We hebben nochtans de indruk dat, mochten de albums van **SUSKE EN WISKE** tegelijk met **KUIFJE, BLAKE EN MORTIMER**, enzovoort in het Frans gelanceerd waren, ze geen probleem zouden gehad hebben hun plaats te vinden.

VANDERSTEEN: “De afleveringen die ik in het Frans heb gemaakt, hebben goed gewerkt voor uitgeverij **Lombard** en **KUIFJE**. **Dargaud** heeft er enkele gekocht. Goed, ik mag de dag van vandaag niet klagen, de albums verkopen, want ze zijn niet duur aangezien het softcovers zijn (in een markt die overwegend uit duurdere hardcovers bestaan, red.) We gaan er ten andere uitgeven hoor, hardcovers. We publiceren dan vijf verhalen in één bundeling.

Toen ik begon, verscheen **KUIFJE** direct in 23 landen, waaronder dus ook de Franse taal. Die mogelijkheid hadden we niet in de Benelux, het verscheen in het Nederlands, want daarin had het het meeste succes. Hergé zei me altijd, hij was in feite een realist: ‘Ik begrijp u niet, uw helden vallen uit een vliegtuig zonder zich zeer te doen, gij houdt uw publiek voor de zot...’ Ik had een andere opinie. Ik deed dat altijd voor de mensen zodat ze, zelfs al was het maar voor twee-drie minuten, hun dagelijkse zorgen vergaten. Dat kan je niet anders bereiken dan door het irreële, het fantastische. Dat zit in

mijn bloed, door mijn afkomst, door mijn land: denk maar aan de liederen van **Jacques Brel**, aan **Ghelderode**, aan **Jean Ray**, dat is deel van onze cultuur. Men zei me ‘U heeft geen geluk in Frankrijk, ze zijn te realistisch, te rationeel!’ Maar de dag van vandaag is alles veranderd, de mensen hebben andere zorgen en zijn ontvankelijker, er is een beetje meer markt voor. Toen ik aan mijn carrière begon, waren het goede tijden, we hadden zo voort kunnen werken tot het eind onzer dagen, we hadden net vijf jaar miserie gekend, de oorlog. De volgende vijftien jaar waren de hemel op aarde. En nu, nu is het opnieuw om zeep. De mensen hebben meer nood aan het irreële dan aan de realiteit. In hun krant gaat het over terrorisme, zestig mensen vermoord, allemaal gruwel, en achteraan in de krant, met de strip, is er iemand die je doet glimlachen, die vertelt over een prattende boon, of over een zingende vlinder, dat doet de zorgen vergeten. Er zijn realistische strips die harder zijn dan de werkelijkheid, ze hebben geen succes want ze richten zich tot een klein publiek.”

Zijn er strips van u verschenen in de Franse pers?

VANDERSTEEN: “Geen enkele. Ik heb haast tien jaar lang meegewerkt aan **KUIFJE**, dat is alles. In 1959 werd mij de

Die naïviteit, daar houden de mensen van, ook de jongeren. Ik had zo verder moeten blijven doen, zoals ik tevoren deed, tekenen zonder er bij na te denken.

Een originele strook uit het eerste **SUSKE EN WISKE**-verhaal **OP HET EILAND AMORAS** en een pagina uit de voorpublicatie van **HET SPAANSE SPOOK** in het weekblad **KUIFJE**.

kans geboden om een wereldreis te maken, en ik heb hen verlaten. Nadien hebben Vlaamse kranten mij voorstellen gedaan, ik heb daarop gewed, en ik heb gewonnen. Maar ik heb er spijt van dat ik bij **KUIFJE** ben weggegaan, ik had er moeten blijven. Dat was de weg naar internationaal succes, via de Franse taal. In de Vlaamse kranten is de tekst in het Nederlands, en die worden ook gelezen in Nederland.”

Hoe verloopt de samenwerking met uw medewerkers?

VANDERSTEEN: “De basis, die voorzie ik, normaal gezien. Mijn medewerkers zijn van een andere generatie, ze denken anders, ze hebben nood aan andere dingen, soms heb ik het daar wel moeilijk mee. Ik kom uit een andere tijd, in 1913 eindigde de miserie in Europa. Ik heb daar deel van uitgemaakt, mijn grootvader, mijn ouders, die vertelden over hun jeugd, als je weet hoe die geleefd hebben gaat het haar op je

De humor die je bijvoorbeeld vond bij de dokwerkers in Antwerpen, misschien een primitieve humor, maar een zeer sarcastische humor, was ideaal om te vechten tegen die miserie.

hoofd recht staan. Van daaruit hebben we geleerd hoe te knokken, en toen kwam de Tweede Wereldoorlog... Mijn medewerkers, met moeite van de schoolbanken, komen de studio binnen, en voilà, ze verdienen hun brood, ze hebben verlof, op dat gebied hebben ze geen problemen. Ze hebben nooit honger gehad. Wij dachten aan niets anders dan daaraan te ontsnappen, we moesten eruit, en de enige verdediging die we hadden was aan iets anders te denken, en de humor die je bijvoorbeeld vond bij de dokwerkers in Antwerpen, misschien een primitieve humor, maar een zeer sarcastische humor, was ideaal om te vechten tegen die miserie. Ik heb geprobeerd dat in mijn albums weer te geven.”

Op grafisch gebied bent u realistischer, en qua scenario ook complexer dan ander jeugdauteurs.

VANDERSTEEN: “Ik heb nooit voor volwassenen gewerkt. ROBERT EN BERTRAND nu, dat zijn verhalen die zich afspelen in de Belle Epoque, zogezegd de mooie periode. Dan verlies je onmiddellijk de kleine jongens en meisjes,

die willen helden zien, dat is typisch voor die ouderdom. Het zijn eerder de studenten die hun geschiedenis een beetje kennen, die atmosfeer waarin de personages zich ontwikkelen... Ik gebruik dat in mijn verhalen en voor de studenten gaat dat een beetje. Maar met een verhaal over ridders, of met een western, heb je maar een deel van het publiek mee...”

U heeft onlangs een probleem gehad met plagiaat.

Het plagiaatvoorbeeld waarvan sprake: nagetekende illustraties uit JUDI: DE ZONDVLOED naar het voorbeeld van illustrator Gustave Doré. Uit het boek PRINS VALIANTS ZWARTBOEK OVER PLAGIAAT van Rob Møhlmann.

VANDERSTEEN: “In Nederland was er een verhaal van SUSKE EN WISKE dat zwaar geïnspireerd was, in het begin zeker, op bepaalde personages. In het begin tekende ik een type in profiel, ergens voor staand of ergens achter. Maar je moest me niet vragen die te tekenen gezien vanop de rug, wanneer die een arm opheft... Dus ging ik kijken naar PRINS VALIANT van Foster, een meester in het genre. Maar tussen een Prins Valiant en een Lambik, daar zit toch behoorlijk wat verschil op!

Een Nederlander heeft er een boek rond geschreven en ik heb daar vriendelijk op geantwoord. Hij zag overal plagiaat. Bijvoorbeeld voor bepaalde scènes met een gevleugeld personage, ik kan toch geen engel gaan fotograferen? Hij had dat anders kunnen presenteren, hij is zelf beeldhouwer en tekenaar, hij kon zeggen: ‘Kijk, zo is hij begonnen’. Maar neen, hij schreeuwde onmiddellijk plagiaat...”

Ik dacht eerder aan plagiaat in de andere betekenis.

VANDERSTEEN: “Die zijn er geweest. Het was een echte plaag, het zijn parodieën, dat is toegelaten... We hadden twee zaken aan ons been in Nederland. Natuurlijk, als auteur ben je daar tegen, want je ziet jouw personages, die je hebt gecreëerd met zoveel opzoekwerk, die zijn van jou. En dat blijkt dan niet langer waar te zijn, iemand anders kan met hen aan de slag gaan. De rechter zei me zelfs: ‘Het is maar normaal dat ze dezelfde personages gebruiken, anders is het geen parodie’. De parodie, dat is goed voor pornografie, voor politiek, het is gemakkelijk om te bewijzen dat het

een parodie is, met een andere verhaallijn en zo, maar wat er is voorgevallen, wat men uitgaf in Nederland, albums van ons, met dezelfde titels, dezelfde personages, dezelfde naam van de uitgever, alleen was het niet ondertekend met Willy Vandersteen, maar met Silly Vanderween (Vandersteen vergist zich want op de parodie DE GLUNDERENDE GLUURDER stond de naam Silly Wandelpeen, red.). We hebben moeite gehad om te bewijzen dat het om een vervalsing ging! En daar zaten geen fans van de strip achter, maar een oude pooier, al eens veroordeeld wegens het leiden van een sekte. Aan het begin van het onderzoek was ikzelf hoofdverdachte. Doet hij dat niet zelf, achter de rug van zijn uitgever? Gelukkig heeft men toen de echte tekenaar gevonden...”

**Dit interview van Yves Frémion verscheen eerder in Zoo 46 van maart 2013. www.zoomag.com
Vertaling door Wim De Troyer, bewerkt door David Steenhuyse.**

